

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 19 maj 2017

Mål nr

B 4368-16

KLAGANDE

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

MOTPART

FA

SAKEN

Narkotikabrott, ringa brott

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges dom 2016-08-26 i mål B 3035-15

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Riksåklagaren har yrkat att Högsta domstolen ska döma FA för narkotikabrott, ringa brott, vid tre tillfällena och bestämma påföljden till 60 dagsböter.

FA har inte avhört.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 6.

DOMSKÄL

Frågan i Högsta domstolen

1. Målet i Högsta domstolen gäller förhållandet mellan innehav och bruk av viss narkotika. Frågan är om den som har brukat narkotika, som tidigare utgjort en del av den narkotika som han eller hon har påträffats med, ska dömas för såväl innehavet som bruket.

Bakgrund

2. FA åtalades för tre fall av vad som numera rubriceras som ringa narkotikabrott. Åklagaren påstod att FA olovligen och med uppsåt *dels* innehaft 0,26 gram cannabis den 17 juli 2015, *dels* brukat cannabis någon gång den 16–17 juli 2015, *dels* brukat cannabis den 3 augusti 2015.

3. När det gäller de två första åtalpunkterna framgår av utredningen att FA stoppades av polis den 17 juli 2015 kl. 00.16 och att han då hade 0,26 gram cannabis i sin byxficka samt var påverkad av cannabis.

4. Såväl tingsrätten som hovrätten har anfört att i avsaknad av annan utredning får det förutsättas att den cannabis som FA brukat tidigare hade utgjort en del av den narkotika som han bar på sig och att han endast ska dömas för innehav av narkotika. Därutöver har domstolarna dömt FA för bruk av narkotika den 3 augusti 2015. Påföljden har bestämts till 40 dagsböter.
5. Riksåklagaren har överklagat hovrättens dom och yrkat att FA även ska dömas för bruk av narkotika den 16–17 juli 2015 och att påföljden ska bestämmas till 60 dagsböter.
6. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt i vad hovrätten har funnit styrkt beträffande gärningarna.

Kriminaliseringen av narkotikabruk

7. Enligt 1 § första stycket 6 narkotikastrafflagen (1968:64) ska den som olovligen och med uppsåt innehar, brukar eller tar annan befattning med narkotika dömas för narkotikabrott till fängelse i högst tre år. Om brottet med hänsyn till arten och mängden narkotika samt övriga omständigheter är att anse som ringa, ska gärningsmannen dömas för ringa narkotikabrott till böter eller fängelse i högst sex månader (2 §). Brottsbeteckningen ringa narkotikabrott infördes den 1 juli 2016, men innebär ingen ändring av bestämmelsen i sak (se prop. 2015/16:111 s. 34 f.).
8. Bruk eller annan befattning med narkotika kriminaliserades år 1988. Dessförinnan straffbelades i 1 § första stycket 6 endast innehav av narkotika. I motiven anges att det endast är i undantagsfall som bruk av narkotika inte föregås av ett straffbart innehav av samma narkotika. Ett sådant undantagsfall är att någon blir bjuden på narkotika direkt ur en spruta eller en pipa. Syftet med kriminaliseringen var att täppa till denna lucka i lagstiftningen. Det framhålls i motiven att det inte är berusningstillståndet som sådant som straffbe-

läggs utan all olovlig befattning med narkotika, inklusive tillförseln till människokroppen. (Se prop. 1987/88:71 s. 17 ff., jfr även bl.a. NJA 1983 s. 887 och NJA 1986 s. 736.)

9. När det gäller tillämpningen av bestämmelsen anges i förarbetena att gränsdragningen mellan innehav och annan befattning inte är avgörande för om ett visst förfarande är att bedöma som ett eller flera brott. Står det klart att gärningsmannens förfarande omfattat både innehav och eget bruk av samma narkotika, bör åtal väckas endast för innehavet, som får anses konsumera bruket. (Se a. prop. s. 25.)

Förhållandet mellan innehav och bruk av narkotika

10. Enligt praxis bestäms påföljden för bruk av narkotika regelmässigt till 30 dagsböter, oavsett vilken sorts narkotika som har brukats (jfr NJA 2005 s. 348 I och II; jfr även Åklagarmyndighetens RättsPM 2012:7, uppdaterad i maj 2016, Strafföreläggande i bötesmål – en sammanställning av tillämpade påföljder). För olovligt innehav av narkotika döms differentierade påföljder ut, beroende på bl.a. sort och mängd.

11. Genom förarbetsuttalandena står det klart att en tilltalad inte ska dömas särskilt för bruk av den narkotika som han eller hon döms för att ha innehaft. Inte heller bör dömas för bruk, när den tilltalade samtidigt döms för innehav av den narkotika från vilken den brukade narkotikan härrör. För detta talar såväl det sakliga och tidsmässiga sambandet mellan bruket och innehavet som att det tillkommande bruket inte nämnvärt påverkar det samlade straffvärdet av befattningen med narkotika.

12. Den som har brukat narkotika som tidigare har utgjort del av eget innehav av narkotika, ska alltså dömas endast för straffbart innehav. Det straffbara bruket konsumeras av innehavet.

Bedömningen i detta fall

13. FA ska dömas för innehav av den narkotika från vilken den brukade narkotikan härrör. Han ska då inte också dömas för bruket.

14. Åtalet innehåller inte något påstående och i målet finns således inte heller någon utredning om hur mycket cannabis FA har brukat. Straffvärdet av innehavet ska därför bestämmas med utgångspunkt i endast den mängd cannabis som FA bar på sig när han stoppades, dvs. 0,26 gram.

15. Av det anförda följer att hovrättens domslut ska fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Kerstin Calissendorff,
Dag Mattsson, Sten Andersson och Stefan Johansson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Katarina Sergi